ПАТЕНТУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Під патентом розуміється **документ**, що видається **від імені держави** особі, яка **подала заявку у встановленому законом порядку, на підтвердження його прав на винахід, корисну модель або промисловий зразок**.

Патент – це охоронний документ, що **засвідчує**
- ♦ пріоритет,
- ♦ авторство і
- ♦ право власності

на відповідні **об'єкти**

Об'єкти винаходів

Об'єктом винаходу може бути:

- продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо)
- спосіб;
- застосування раніше відомого продукту чи способу за новим призначенням.

Об'єктом корисної моделі може бути конструктивне виконання пристрою.
Корисна модель - це конструктивне виконання пристрою, що відповідає умовам патентоспроможності, тобто є новим і промислове придатним.

Ознаки винаходів та корисних моделей

1. Пристрій (конструкція, виріб) з наступними ознаками:
- наявність конструктивного (-их) елементу (-ів);
- наявність зв'язків між елементами;
- взаємне розташування елементів;
- форма виконання елементу (-ів) або приладу в цілому, в тому числі, геометрична форма;
- форма виконання зв'язку між елементами;
- параметри і інші характеристики елементу (-ів) і їхній взаємозв'язок;
- матеріал, з якого виконаний елемент (-й) або прилад в цілому, середовище, що виконає функцію елемента.

2. Спосіб (процеси виконання дій над матеріальним об'єктом) з наступними ознаками:
- наявність чинності або сукупності дій;
- порядок виконання таких дій в часі (послідовно, водночас, в різноманітних комбінаціях і т.п.);
- умови здійснення дій, режим, використання речовин (вхідної сировини, реагентів,

каталізаторів і т.д.), приладів (пристроїв, інструментів, обладнання і т. д.), штамів мікроорганізмів, культур кліток рослин і тварин.

3. **Речовина** - індивідуальні сполуки (до яких також умовно віднесені високомолекулярні сполуки і об'єкти генетичної інженерії ~ плазміди, вектори, рекомбінатні молекули і фрагменти нуклеїнових кислот), композиції (склад, суміші, розчин, сплав тощо), продукти ядерного перетворення.

Для характеристики **індивідуальних сполук** використовуються наступні **ознаки**:

- для низькомолекулярних сполук - якісний склад (атоми певних елементів), кількісний склад (число атомів кожного елементу), зв'язок між атомами і взаємне їх розташування в молекулі, визначені хімічною структурною формулою;
- для індивідуальних сполук з невстановленою структурою (антибіотики, нативні ферменти, моноклональні антитіла) і для об'єктів генетичної інженерії (плазмід, векторів, рекомбінатних молекул нуклеїнових кислот) - фізико-хімічні і інші характеристики (в тому числі ознаки засобу отримання), що дозволять їх ідентифікувати;
- для високомолекулярних сполук - хімічний склад і структура однієї ланки макромолекули, структура макромолекули в цілому (лінійне, розгалужене), періодичність ланок, молекулярна маса, молекулярно-масовий розподіл, геометрія і стереометрія макромолекули, її кінцеві і бокові групи;

Для характеристики **композицій** використовуються наступні **ознаки**:

- якісний (інгредієнти) склад;
- кількісний (зміст інгредієнтів) склад;
- структура інгредієнтів;

а для **невстановленого складу**:

- фізико-хімічні, фізичні і утилітарні властивості;
- ознаки отримання.

Для характеристики **речовин**, отриманих шляхом **ядерного перетворення**, використовуються наступні **ознаки**:

- якісний склад або ізотопний склад елемента; кількісний склад (число протонів і нейтронів);
- основні ядерні характеристики (період піврозпаду, тип і випромінювання енергії для радіоактивних ізотопів).

4. **Штам мікроорганізму** культури кліток рослин і тварин (індивідуальні штами, консорціуми мікроорганізмів, культури кліток рослин і т.д.) з різноманітними **ознаками** для їх характеристик .

Штами мікроорганізмів - спадково однорідні культури бактерій, вірусів, водоростей і ін., які продукують корисні речовини або використовуються безпосередньо. Штами застосовуються з лікувальною, профілактичною метою, в якості стимуляторів розвитку рослин, тварин і т.д.

Створення штамів припускає відшукання потрібного середовища для мікроорганізмів, оптимального температурного режиму, виявлення засобів, сприятливих їхньому зростанню і збереженню. Об'єктом цього виду винаходу є колонія живих мікроорганізмів.

5. Застосування відомих раніше пристрою, способу, речовини, штаму за новим призначенням (використання в іншому застосуванні для задоволення суспільної потреби).
Наприклад, **цанги**, що широко застосовуються в машинобудуванні, знайшли застосування в спінінгах, цангових олівцях, в системах управління як штекери і т.д.

Вимога єдності винаходу признається дотриманою, якщо:

- **Заявка відноситься до одного об'єкту винаходу (ОВ),** тобто **ДО ОДНОГО** пристрою, засобу, речовини, штаму мікроорганізму, культури кліток рослин і тварин або застосуванню відомого раніше пристрою, засобу, речовини, штаму по новому призначенню;

- **Заявка відноситься** до **одного ОВ, з** розвитком і/або уточненням застосування до передбачених заявником випадків його виконання і/або використання, що не приведе до заміни або виключенню одного або декількох ознак, достатніх в усіх випадках, на що розповсюджуегься необхідний об'єм правової охорони;

- **Заявка відноситься до групи винаходів,** в частковості:
  - ♦ до ОВ, один з яких передбачений для отримання (виготовлення) іншого (наприклад, пристрій, речовина або штам і спосіб його отримання, виготовлення);
  - ♦ до ОВ, один з яких призначений для здійснення іншого (наприклад, спосіб і пристрій для реалізації способу);
  - ♦ до ОВ, один з яких призначений для використання в другому (другого) (наприклад, спосіб і речовина, призначена для використання в способі);
  - ♦ до ОВ одного виду, однакового призначення, що забезпечують отримання одного і того же технічного результату принципово однім і тим же шляхом (варіанти виконання).

Пропозиції, що **не визнаються винаходами**:

- відкриття, наукові теорії та математичні методи;
- методи організації та управління господарством;
- плани, умовні позначення, розклади, правила;
- засоби виконання розумових операцій;
- алгоритми і програми для обчислювальних машин;
- проекти і схеми планування споруд, будинків, територій;
- пропозиції, що стосуються лише зовнішнього вигляду виробів, направлені на задоволення естетичних потреб.
-

Не надається правова охорона винаходам, що **суперечать суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі** (наприклад, зброя масового знищення).

Особливості охорони прав на віднесені до державної таємниці винаходи (корисні моделі) визначаються спеціальним законодавством.

Експертиза заявки і реєстрація патенту

Експертиза заявки проводиться Установою в Українському інституті промислової власності (04119, Київ-119, пул.. Сім'ї Хохлових, 15, Укрпатент) за встановленими правилами.

Заявник має право власної ініціативи

- участь в розгляданні заявки під час експертизи,
- внесення виправлень і уточнень до винесення рішення за 6 місяців до дати публікації в межах розкритої суті винаходу.

Після встановлення дати подання заявки та за наявністю документа про плату збору **проводиться експертиза за формальними ознаками**, під час якої:

- визначається, чи належить об'єкт до тих, на які надається правова охорона;
- перевіряється на відповідність вимогам оформлення;
- перевіряється документ про сплату збору на відповідність встановленим вимогам.

1) Якщо заявка **не відповідає** вимогам,
Установа повідомляє заявника і надає 2 місяці для виправлення.
Якщо у цей строк заявник не усуне невідповідність і не подасть мотивованого клопотання про продовження експертизи, Установа надає заявнику рішення про відхилення заявки.

2) Якщо заявка **відповідає вимогам**,
Установа надсилає заявнику:

- повідомлення про можливість проведення експертизи заявки по суті (для винаходу);
- рішення про видачу патенту.

На новизну винаходу (корисної моделі) не впливає розкриття інформації про неї протягом 12 місяців до дати подання заявки в Укрпатент.

Винаходу надасться правова охорона, якщо він :

- новий (не є частиною рівня техніки);
- має винахідницький рівень (для фахівця явно не слідує з рівня техніки);
- є промислове придатним (може бути використаний в промисловості, сільському господарстві, охороні здоров'я і інших галузях народного господарства).

Рівень техніки визначається по всім видам відомостей, загальнодоступних в Україні або іноземних державах до дати пріоритету винаходу.

Відомості є загальнодоступними, якщо вони містяться в наступних джерелах інформації, з якими будь-яка особа мала б можливість ознайомитися сама, або про зміст яких можна було їй законним шляхом повідомити:

- опубліковані описи до охоронних документів, опубліковані заявки на винаходи - з дати публікації;
- вітчизняні видання - з дати підписання в друк;
- інші видання - з дати випуску в світ;
- депоновані рукописи статей, оглядів, монографій і ін. матеріалів - з дати депонування;
- звіти про НДР, пояснювальні записки до ДКР і ін. конструкторська, технологічна і проектна документація, що знаходиться в органах НТІ - з дати надходження в ці органи;
- нормативно-технічна документація (стандарти, ТУ і т.д.) - з дати реєстрації її в уповноважених на це органах;
- матеріали і автореферати дисертацій, (до них повинні відноситись і магістерські роботи), видані на правах рукопису, - з дати надходження в бібліотеку;
- прийняті на конкурс роботи - з дати викладення їх для ознайомлення, підтвердженої документами, що відносяться до проведення конкурсу;
- візуально сприймані джерела інформації (плакати, проспекти, креслення, схеми, фотознімки, моделі, вироби і т.п.) - з дати, коли став можливим їхній огляд за наявності підтвердження офіційним документом;
- експонати, поміщені на виставках, - з дати початку їхнього показу, підтвердженої офіційним документом;
- усні доповіді, лекції, виступи - з дати, коли була зроблена доповідь, прочитана лекція, відбувся виступ, якщо вони зафіксовані апаратами звукового запису або стенографічне в порядку, встановленому діючими на зазначену дату правилами проведення відповідних заходів;
- повідомлення через радіо, телебачення, кіно і т.п. - з дати такого повідомлення, якщо воно зафіксоване на відповідному носію інформації в встановленому порядку, що діяв на зазначену дату;
- відомості про технічний засіб, що стали відомими в результаті його використання в виробничому процесі, в виготовляємій або експлуатованій продукції, в т.ч. в дослідному зразку, переданому в експлуатацію, або іншого введення в господарський обіг - з дати, зазначеної в офіційному документі, підтверджуючому загальнодоступний характер таких відомостей.

Пріоритет винаходу встановлюється по даті надходження в Укрпатент заявки, що містить всі документи, оформлені в відповідності з встановленими вимогами, а за відсутності якогось, по даті надходження останнього.

Право попереднього використання

Будь-яка фізична або юридична особа, яка **до дати пріоритету винаходу**, який

охороняється патентом, і **незалежно від автора** створила і використала на території **України тотожне винаходу рішення** або зробила необхідні приготування до використання, **зберігає право** на подальше безкоштовне **використання** рішення без розширення його обсягу

Іноземні особи мають рівні з особами України **права**, передбачені чинним Законом, відповідно до міжнародних договорів України чи на основі принципу взаємності. Іноземні та інші особи, що проживають чи мають постійне місцезнаходження **поза межами України**, у відносинах з Установою реалізують свої права **через представників** у справах інтелектуальної власності, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Будь-яка особа **має право запатентувати** винахід (корисну модель) **в іноземних державах.**
До подання заявки на одержання охоронного документа на винахід (корисну модель) в орган іноземної держави **заявник зобов'язаний**

- подати заявку до Установи і
- повідомити Установу про наміри здійснити таке патентування.

У разі **відсутності заборони, протягом трьох місяців** від дати находження цього повідомлення до Установи заявку на право одержання патенту на винахід (корисну модель) може бути **подано в орган іноземної держави**. Установа може в необхідних випадках дозволити запатентувати винахід (корисну модель) в іноземних державах раніше зазначеного строку.

Якщо патентування винаходу проводиться за процедурою Договору про патентну кооперацію, міжнародна заявка подається до Установи. **Витрати**, пов'язані з патентуванням винаходу (корисної моделі) в іноземних державах, **несе заявник** або за його **згодою інша особа**.

Дата подання і пріоритет заявки

Датою подання заявки **є дата одержання Установою матеріалів**, що містять:

- клопотання у будь-якій формі про видачу патенту, викладене українською мовою;
- відомості, що дозволяють встановити особу власника, викладені українською мовою;
- частину, яка **зовнішньо нагадує опис винаходу** (корисної моделі), викладену українською або іншою мовою. В останньому разі для збереження дати подання заявки переклад цієї частини українською мовою повинен надійти до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки.

Якщо **Установа вважає**, що на момент одержання **матеріали заявки не відповідають усім вимогам**, то воно **повідомляє** про це заявника. Для внесення змін до матеріалів надається **два місяці від дати одержання заявником** повідомлення Установи. Якщо у цей строк невідповідність буде усунена, то датою подання заявки буде дата одержання Установою виправлених матеріалів. У протилежному випадку заявка вважається неподаною, про що заявнику надається

повідомлення.

Якщо в заявці **є посилання на креслення**, але таке креслення **не надійшло** до установи на дату одержання заявки, **Установа повідомляє** про це заявника і пропонує за його вибором **надіслати** креслення **чи виключити** посилання на нього у заявці.
Якщо креслення до заявки не надійдуть до Установи протягом **двох місяців** від дати **одержання заявником повідомлення** Установи, то датою подання заявки в цьому випадку **буде дата отримання креслень Установою**. Якщо у цей строк заявник не зробить запропонованого йому вибору, **то заявка вважається неподаною**, про що надсилається повідомлення.

Рішення про встановлення дати подання заявки (додаток 14) Установа надсилає заявнику після **надходження документу про сплату збору** за подання заявки. У разі порушення цих вимог, зазначене рішення **не надсилається**, а заявка **вважається відкликаною**.

Заявник має **право на пріоритет попередньої заявки** на такий же винахід (корисну модель) протягом **12 місяців від дати подання попередньої заявки** до Установи чи до відповідного органу держави-учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності, якщо на попередню заявку не заявлено пріоритет.

Заявник, який **бажає скористатися правом пріоритету**, протягом **трьох місяців від дати подання заявки**, подає до Установи **заявку на пріоритет** з посиланням на дату подання і номер попередньої заявки та її копію, а якщо ця заявка була подана **в іноземній державі-учасниці Паризької конвенції** про охорону промислової власності, то повинен бути **переклад українською мовою**. У межах цього строку зазначені матеріали **можуть бути змінені**. Якщо ці матеріали подано **несвоєчасно**, право на пріоритет заявки вважається втраченим, про що заявнику надсилається повідомлення.

Щодо заявки в цілому чи окремого пункту формули винаходу (корисної моделі) може бути **заявлено пріоритет кількох попередніх заявок**. При цьому строки, початковою датою яких є дата пріоритету, обчислюються від **найбільш ранньої** дати пріоритету. **Пріоритет поширюється** лише на ті **ознаки** винаходу (корисної моделі), які зазначені **в попередній заявці**, пріоритет якої заявлено. Якщо деякі **ознаки** винаходу (корисної моделі) відсутні у формулі винаходу (корисної моделі), що викладена у попередній заявці, то для надання права пріоритету достатньо, щоб в **описі попередньої заявки були точно вказані ці ознаки**.

Якщо за попередньою заявкою **діловодство** у Установі не закінчено, то з надходженням заяви про пріоритет **попередня заявка вважається відкликаною** в частині, на яку заявлено пріоритет.

Кваліфікаційна експертиза

Після закінчення 18-ти місяців від дати подання заявки Установа **публікує** в офіційному бюлетені "Промислова власність" відомості про заявку (за клопотанням заявника можна раніше).

За клопотанням(не пізніше 3-х років від дати подання заявки) та за наявності документа про сплату збору Установа проводить експертизу заявки на винахід по суті на відповідність умовам патентоспроможності. Якщо такі документи не надійшли у встановлений строк, заявка вважається відкликаною.

Під час експертизи по суті Установа **має право зажадати додаткових матеріалів** або запропонувати змінити формулу винаходу.

Заявник **має право протягом 1 місяця** надіслати запит до Установи на копії патентних матеріалів, що протиставлені заявці і подати додаткові матеріали протягом 2-х місяців (або продовжити цей строк при мотивованому клопотанні протягом 6 місяців від дати закінчення пропущеного строку).

Якщо за результатами експертизи заявка **відповідає умовам патентоспроможності,** Установа надсилає замовнику **рішення про видачу патенту** (додаток 18).

Заявник має право **відкликати** заявку в будь-який час до дати одержання ним рішення про видачу патенту.

Заявник має право **замінити** заявку на винахід на заявку на корисну модель і навпаки у будь-який час до одержання ним рішення про видачу патенту або відхилення заявки. У цьому разі **зберігається** встановлена дата подання заявки та, якщо заявлено пріоритет, дата її пріоритету.

Опубліковані згідно з частиною 1 статті 21 Закону, **дані про заявку** на патент на винахід надають заявнику **тимчасову** охорону в обсязі формули винаходу, з урахуванням якої вони опубліковані.
Дія тимчасової охорони полягає в тому, що заявник має право принаймні на одержання справедливої компенсації за завдані йому після публікації відомостей про заявку збитки від особи, яка дійсно знала чи одержала письмове повідомлення українською мовою з зазначенням номера заявки, що відомості про заявку на винахід, який нею використовується без дозволу заявника, опубліковані. Дія тимчасової охорони припиняється з дати публікації в офіційному бюлетені відомостей про видачу патенту чи повідомлення про припинення діловодства щодо заявки. Дія тимчасової охорони за міжнародною заявкою починається з дати її міжнародної публікації на умовах, викладених у частині 4 вищезгаданої статті.

На підставі рішення про видачу патенту на винахід (корисну модель) та при наявності документа про сплату збору за видачу патенту Установа **публікує в офіційному бюлетені** визначені ним відомості про видачу патенту. Якщо

протягом трьох місяців від дати надходження до заявника рішення про видачу патенту документ про сплату збору не надійшов, заявка вважається відкликаною.
Одночасно з публікацією відомостей про видачу патенту Установа публікує **опис** до патенту на винахід (корисну модель), а також креслення, на яке є посилання в описі винаходу (корисної моделі). Після публікації відомостей про видачу патенту будь-яка особа має право ознайомитися з матеріалами заявки у порядку, що визначається Установою.
Одночасно з публікацією відомостей про видачу патенту Установа **здійснює державну реєстрацію патенту** на винахід (корисну модель), для чого вносить до відповідного Реєстру відомості про патент. Після внесення до Реєстру відомостей про патент будь-яка особа має право ознайомитися з ним у порядку, що визначається Установою.

Видача патенту (додатки 2,4) здійснюється Установою після державної реєстрації патенту. Патент видається особі, яка має право на одержання патенту. Якщо право на одержання патенту мають декілька осіб, їм видається один патент. Патент на корисну модель видається під відповідальність його власника без гарантійної чинності патенту.

Форма патенту і зміст зазначених у ньому відомостей визначаються Установою. До виданого патенту на вимогу його власника Установа вносить виправлення очевидних помилок з наступним повідомленням про це в офіційному бюлетені.

Заявник може **оскаржити** будь-яке рішення Установи, стосовно заявки, в Апеляційній Раді протягом 3-х місяців від дати одержання рішення чи копій патентних матеріалів, які надійшли за запитом.
Забезпечення має бути **розглянуте Апеляційною Радою** протягом 4-х **місяців.**
Заявник може оскаржити рішення Апеляційної ради у судовому порядку протягом **6-ти місяців.**

Матеріали для подання заявки на винахід (корисну модель) в Україні

Заявка подається в Укрпатент за адресою: 01601, Київ, вул. Глазунова, 1, ДП "Український інститут промислової власності* (Укрпатент)

Подають заявку:
- автор (и) технічного рішення;
- законний спадкоємець автора або інша фізична або юридична особа, що отримала від автора або його спадкоємця право на подачу заявки на договірній основі;
- роботодавець автора за наявності документа, що підтверджує передачу повноважень роботодавцю.

Фізичні особи, які проживають **за межами України**, або іноземні юридичні особи, які проживають поза Україною, ведуть справи **через патентних повірених** (в Україні їх близько 200), що зареєструвалися в Укрпатенті.

Склад заявки:

- Заява про видачу патенту (3 прим.);
- Опис винаходу, що розкриває його з повнотою, достатньою для здійснення
- Формула винаходу, що висловлює його суттєвість і повністю базується на описі
- Креслення та інші ілюстровані матеріали, якщо вони необхідні для розуміння суттєвості винаходу
- Реферат
- Документ, що підтверджує сплату збору в визначеному законодавством розмірі, або що звільняє від нього (частково або повністю)
- Інші документи (за необхідності, зазначені в заяві)

Заявка **подається українською мовою**, але якщо іншою, то треба переслати **переклад у двомісячний термін** з дати подання.
Заява подається лише українською мовою за встановленою формою (рис. 7.1).

Графи з кодами (86) і (87) заповнюються у випадку прийняття міжнародної заявки, що містить зазначення України, до розгляду за національною процедурою.

За кодом (86) зазначають реєстраційний номер та дату подання міжнародної заявки, установлені відомством-одержувачем. У графі (87) зазначаються номер і дата міжнародної публікації міжнародної заявки.

Якщо заявник має підстави для встановлення більш ранньої дати пріоритету, то даються відомості під кодами (31), (32), (33).

Під кодом (72) наводяться дані про винахідника (винахідників) з підписами. Для іноземного винахідника здійснюється транслітерація (передача транскрипційних знаків певної мови літерами української абетки) повного імені і поряд, у дужках, ці самі дані мовою оригіналу, а замість його місця проживання проставляють назву держави та її код згідно із стандартом ВОІВ 8Т.3.
Якщо **винахідник** (винахідники) **не бажає бути згаданим** у публікаціях відомостей про заявку на патент, робиться відповідний запис.

Вищезазначене **відноситься і до корисної моделі** — пристрою, як об'єкта, що має явно висловлені просторові форми (компоновку).

Заявка на видачу патенту на винахід, об'єктом якого є **комплексний пристрій**, наприклад, агрегат, лінія, система, апарат, комбайн і т. ін., подається, як правило, на комплексний пристрій у цілому, якщо сукупність істотних ознак відноситься до принципової схеми (принципового конструктивного виконання) цього пристрою і технічний результат досягається завдяки цій новій сукупності істотних ознак комплексного пристрою, а **не є простою сумою ефектів**, щодо його окремих частин. А саме, якщо принципова схема пристрою:

- не має прототипу;
- включає в себе нові за призначенням машини, робочі органи, вузли та інші елементи, функціонально зв'язні з іншими машинами, робочими органами комплексного пристрою;

- містить нові зв'язки (функціональні, конструктивні та інші) між окремими основними частинами цього пристрою;
- містить нові за призначенням машини, робочі органи, вузли та інші елементи і зв'язки (функціональні, конструктивні) між ними в комплексному пристрої.

При розробці комплексного пристрою слід подавати заявку спочатку на пристрій у цілому, а після цього на окремі його частини, якщо вони можуть бути застосовані самостійно або в складі інших об'єктів.

У випадку **зміни** в процесі розробки принципової схеми комплексного пристрою слід подавати **нову заявку на комплексний пристрій** у цілому, якщо нова принципова схема цього пристрою має істотні відзнаки. В цьому випадку **в заяві і описі вказуються всі раніше подані заявки на окремі частини комплексного пристрою, попередня заявка на пристрій у цілому.**

Формула винаходу

Формула винаходу — це складена за встановленими правилами стисла словесна характеристика технічної суті винаходу, що містить сукупність його істотних ознак, достатніх для досягнення зазначеного заявником технічного результату.

Формула винаходу має **чотири основних призначення**:

- стисло і чітко висловити технічну **суть винаходу**, тобто відобразити в логічному визначенні об'єкт винаходу сукупністю його істотних ознак;

- визначити **межі винаходу**, тобто межі прав власника патенту на винахід, встановлені Положенням та іншими нормативними актами;

- служити засобом **відмежування об'єкта винаходу** від інших об'єктів або визначення **схожості** для встановлення факту використання винаходу;

- давати стислу, але **достатню інформацію** відповідним фахівцям про продукт або спосіб, що досягається винаходом в сфері, до якої він відноситься.

Формула винаходу повинна **базуватися на описі**, і може бути

- ♦ одноланковою (один пункт не нумерується) і
- ♦ багатоланковою (два і більше пунктів нумеруються арабськими цифрами).

Формулу (або кожний пункт багатоланкової формули) **викладають** у вигляді **одного речення**, окремі частини якого відділяють комами, а не крапкою з комою.

Ознаки винаходу у формулі викладають таким чином, щоб забезпечити **можливість їх ідентифікації**, тобто однозначного розуміння їх змісту фахівцем на основі відомого рівня техніки.

Якщо заявка містить креслення, то для кращого розуміння ознак, зазначених у

формулі, у їх взаємозв'язку з відповідними позиціями на кресленнях допускається проставляти відповідні позиції в дужках. При цьому зазначення позиції не обмежує обсяг правової охорони, що визначається формулою.

Ознаки винаходу доцільно характеризувати **загальним поняттям**, яке охоплює різні форми його реалізації.

Склад формули винаходу для пристрою, способу, речовини:

1. Обмежувальна частина — включає в себе назву і ознаки, загальні для пропонованого об'єкта винаходу і прототипу.
2. Розділова частина — висловлена виразом... який, (яке, яка) відрізняється тим, що....
3. Відмітна частина — включає в себе ознаки, що відрізняють об'єкт винаходу від найближчого аналога — прототипу (тобто **нові ознаки**).

Без поділу на обмежувальну й відмітну частини, зокрема, надають формулу винаходу, яка характеризує:

- ♦ індивідуальну сполуку;
- ♦ штам мікроорганізму, культуру клітин рослин і тварин;
- ♦ застосування відомого раніше способу, продукту за продукту новим призначенням;
- ♦ винахід, що не має аналогів.

У заявці на застосування формула винаходу викладається слідуючим чином: "Застосування... (вказується назва або визначення відомого пристрою, способу, речовини, штаму)... як... (вказується конкретне нове призначення пристрою, способу, речовини, штаму)".

Формула винаходу повинна відображати **технічний розв'язок задачі**, а не порушення задачі.

За загальною **структурою** формула винаходу може мати **один** або **декілька пунктів**, при цьому в незалежний (перший) пункт багатоланкової формули (що є визначальним у правовому відношенні) вводяться загальні істотні ознаки винаходу, кожна з яких необхідна в усіх випадках виконання або використання винаходу, а разом узяті — достатні для того, щоб забезпечити досягнення технічного результату.

Ці ознаки викладаються узагальненими поняттями, щоб вони охоплювали всі можливі приватні випадки виконання або використання винаходу, передбачені заявником і можливість здійснення яких доведена матеріалами заявки.

Залежні (додаткові) пункти, що мають вказівку на будь-який з попередніх, є залежними в правовому відношенні від першого (**характеризують** різноманітні приватні модифікації, звичайно оптимальні, на думку винахідника; вони **конкретизують**, розвивають, уточнюють або доповнюють істотні ознаки згідно з п.1).

Особливості формули винаходу на пристрій:

- характеризують у статичному стані, при цьому
- використовуються здебільшого стислі орудні дієприкметники досконалого вигляду: виконаний, підключений, зміцнений, зв'язаний замість "пригвинчений", "припаяний", "прикріплений", "з'єднаний", розміщений, розташований і т. д.
- Не повинно бути дієслів дійсного способу, що висловлюють незавершену дію: виконується, підключається, зв'язується і т. д.
- Не допускається неконкретних ознак "довгий", "холодний", "достатньо стійкий".

У формулі можна використати вказівку на виконання елементу рухомим з можливістю реалізації певних функцій, наприклад, з можливістю повертання, обертання і т. п.

У формулі можна використовувати математичні залежності, наприклад, для характеристики форми виконання конструктивного елементу "...внутрішня поверхня рухомої плити утворена кривою вигляду $К= К_Б е^{аЧ}$, де К — …….

Для **перевірки правильності складання формули** винаходу на пристрій рекомендується за текстом формули **спробувати зобразити пристрій**, що охарактеризувався в ній. З цією метою кожний елемент пристрою, згаданий у формулі, зображають у вигляді простої фігури, наприклад прямокутника, в якому згідно з текстом формули зображуються окремі частини елемента, а після цього елементи з'єднують в повній відповідності з тим, як охарактеризовані їх зв'язки в формулі. Якщо в результаті одержується малюнок закінченої структури **дієздатного пристрою**, то вважається, що формула складена **правильно**.

Особливості формули винаходу на спосіб:

для усунення невизначеності **сукупність** його ознак повинна вказувати

- як на **наявність дій з матеріальними об'єктами**, так і
- **на порядок (послідовність) їх виконання** в часі, а
- для характеристики дії (заходу, операції тощо) треба **використовувати дієслово активного стану**, дійсного способу, третьої особи множини, теперішнього часу (нагрівають, подають, подрібнюють, виконують, виробляють, розрізають...).

При складанні **п. 1 формули на спосіб** обов'язково використовують ознаки, що характеризують операції способу і послідовність їхнього здійснення.

В додаткових пунктах, як правило, **конкретизується** режими здійснення операцій, використовувані засоби і інші ознаки, що розкривають особливості виконання операцій.

Послідовність операцій описується через слова (вирази) типу: "спочатку", "потім", "з подальшим (охолодженням, нагрівом і т. ін.)", "заздалегідь".

Режим здійснення операцій способу, тобто технологічні параметри та інші кількісні характеристики процесу (температура, тиск, час, швидкість, подача, і т. ін.) повинні вказуватися в інтервалі граничних значень, що охоплює оптимальні умови здійснення способу, наприклад, "процес проводять при температурі 100-150 ^{в}С". При цьому попередні значення визначених параметрів повинні бути такі, щоб

середня їхня величина відповідала оптимальному значенню параметра, а вихід за межі крайніх значень не забезпечував технічного результату.

Спосіб може характеризуватися також тим, що **технічні засоби** (пристосування, інструменти, обладнання і т. ін.) **використовуються при здійсненні** окремих операцій засобу, якщо без згадування цих засобів неможливо розкрити суть запропонованого способу.

Опис винаходу

Опис винаходу складається з таких розділів (**обов'язкова структура**):

1. • галузь техніки, до якої належить винахід;
2. • рівень техніки;
3. • суть винаходу;
4. • перелік фігур, креслення (якщо на них є посилання в описі);
5. • відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу.

Для кращого розуміння і більш стислого викладання опису дозволяється інша послідовність наведення розділів або їх частин, якщо цього вимагає характер винаходу.

Не допускається заміна або виконання розділів опису в цілому або його частин із **вказівкою на інформаційне джерело**, в якому є необхідні відомості.

Опис винаходу підписує заявник у тому ж порядку, що і заяву на видання патенту.

Аналог – відповідний об'єкт (пристрій, спосіб, речовина, …), який є близьким до заявляємого за істотними ознаками або застосуванням, або задачею, яка вирішується.

Прототип – найбільш близький аналог.

Більш докладна структура опису така:

1. Клас МПК, до якого на думку заявника, відноситься винахід (у правому верхньому куту).
2. Назва винаходу (в однині, крім винятків).
3. Галузь техніки, до якої відноситься винахід, і переважна галузь застосування винаходу (якщо галузей декілька, то зазначають ті з них, які мають перевагу).
4. Характеристика аналогів винаходу з критикою і бібліографічними даними (за положенням достатньо згадування одного аналога).
5. Характеристика прототипу, вибраного заявником із вказівкою на бібліографічні дані джерела інформації, де він розкритий; його ознаки з вказівкою тих з них, що збігаються з істотними ознаками винаходу, які заявляються.
6. Критика прототипу з аналізом його технічних властивос тей, зумовлених недостатністю ознак, що не дозволяють досягнути очікуваний технічний результат.
7. Суть винаходу виражається сукупністю суттєвих ознак і детальним розкриттям задачі, на рішення якої направлений винахід, вказується технічний результат

(мета винаходу), якого можна досягнути при застосуванні винаходу. Задача формулюється так: "В основу винаходу поставлена задача вдосконалення... (найменування об'єкта, що підлягає вдосконаленню) шляхом... (вказується в загальному вигляді характер вдосконалень)..., що дозволяє забезпечити... (вказується технічний результат, що досягається при використанні винаходу)".

У цьому ж розділі вказуються всі істотні ознаки з виділенням ознак, відмінних від прототипу.

Під технічним результатом розуміють виявлення нових властивостей або покращання характеристик відомих властивостей об'єкта винаходу, що зумовлені введенням в нього нових істотних ознак. Технічний результат може бути висловлений, **наприклад**, у зменшенні або збільшенні крутного моменту, у зниженні чи підвищенні коефіцієнта тертя, зменшенні або збільшенні частоти або амплітуди коливань, в зменшенні спотворювань сигналу, у структурному перетворенні в процесі кристалізації, в поліпшенні контакту робочого органу із середовищем тощо. Технічним результатом може бути розширення асортименту технічних засобів певного призначення або одержання таких засобів уперше.

8. Розкриття причинно-наслідкового зв'язку між сукупністю ознак винаходу і технічним результатом, якого можна досягнути, для чого необхідно показати, яким чином нові (відмітні) ознаки при взаємодії з відомими ознаками забезпечують появу нових технічних властивостей винаходу; розкрити характер появи цих особливостей і сформулювати технічний результат як наслідок виявлення цих властивостей.
9. Перелік фігур креслення зі стислим поясненням з нумерацією арабськими цифрами (фіг. 1, фіг. 2,...); можуть бути фотографії і таблиці (що нумеруються окремо). За наявності лише однієї фігури, вона не нумерується.
10. Відомості, яки підтверджують можливість здійснення винаходу:

Для пристрою —

- в статиці і
- при роботі — в дії (з цифровою позначкою позицій, починаючи з "1" (фіг. 1 і далі в порядку згадування ("2", "3"...);

Для способу —

- вказівка на послідовність дій (заходів, операцій) над матеріальними об'єктами, а також на
- умови проведення цих дій (конкретні режими, температура, тиск і т. ін.) і, якщо необхідно, на прилади, речовини і штами, що при цьому використовуються; при використанні в способі нових речовин розкривають спосіб їх отримання.

Якщо для характеристики винаходу використовують виражені у вигляді інтервалу значень кількісні ознаки, то у прикладах здійснення винаходу мають бути наведені відомості, що підтверджують можливість одержання технічного результату у межах зазначеного інтервалу.

11- Приклади конкретного застосування і варіанти виконання.

12. Джерела інформації.

13.Підписи заявника (ів) (у тому самому порядку, що й у заяві про видачу патенту).

Кожний розділ опису слід викладати **у вигляді окремого абзацу** для

полегшення подальшої роботи при виданні і складанні опису для зарубіжного патентування.

При викладенні всіх розділів опису необхідно дотримуватися таких **правил**:

- використовувати **терміни**, **узвичаєні** у даній галузі техніки;
- дотримуватися **уніфікації термінології**;
- використовувати **одну систему одиниць** виміру.

Можливо застосування математичних і хімічних **формул**, оформлених згідно з положеннями.

Опис з формулою винаходу повинен бути надрукований на машинці через 2 інтервали або при комп'ютерному наборі через 1,5 інтервалу з одного боку паперу форматом 210х297 мм, шрифтом, у якого заголовні літери мають висоту не менше 4, а малі літери — не менше 2,1 мм. Усі примірники опису з формулою винаходу повинні бути чітко віддруковані шрифтом і через копірку чорного кольору.

Мінімальний розмір полів аркушів опису (формули, реферату) становить, мм: ліве — 25, верхнє праве і нижнє — 20.

Математичні формули і символи можуть бути в описі, формулі і рефераті винаходу (корисної моделі). Форма подання математичного виразу не регламентується. Усі літерні позначення мають бути розшифровані у порядку їх використання в формулі, стовпчиком і після кожного рядка ставляться крапка з комою (;).

Для позначення інтервалів між величинами допускається використання знака (від і до), в інших випадках слід писати словами, "від" і "до".

При вираженні величин у відсотках знак (%) слід ставити після числа. Якщо величин декілька, то знак (%) ставлять перед їх переліком з двокрапкою(:).

Математичні позначення ">", "<", "=" та інші використовуються лише в математичних формулах, а в тексті їх слід писати словами (більше, менше, дорівнює тощо).

Латинські назви, латинські і грецькі літери, графічні символи, математичні і хімічні формули вписуються чорнилом, пастою або тушшю чорного кольору. Не допускається суміш (від руки і на машинці або на комп'ютері).

Ілюстративні матеріали

Креслення та інші матеріали подаються у випадку, якщо вони необхідні **для розуміння винаходу**, викладеного в описі.

Графічні матеріали (креслення, схеми, графіки, малюнки та ін.) повинні бути **строго погоджені з текстом** опису і давати чітке уявлення про об'єкт винаходу.

Графічні зображення виконуються чорними лініями на кальці або гладкому білому щільному папері. Третій примірник до пускається подавати у вигляді світло- або фотокопій на світлому тлі. Можливий комп'ютерний варіант креслень. Формат листів А4 — 210х297 мм. Мінімальні розміри полів листа повинні бути: верхнє і ліве — 25 мм; праве і нижнє — 20 мм.

У правому верхньому куті кожного аркуша вказується повна (якщо коротка) або скорочена (якщо довга) назва винаходу, а в нижньому — прізвище і ініціали автора

(співавторів) винаходу.

У лівому нижньому куті кожного листа необхідно залишати чисте місце для службових написів Укрпатенту.

Кожний елемент будь-якої фігури виконують пропорційно всім іншим елементам цієї фігури, за винятком випадків, коли різноманітні пропорції необхідні для більш чіткого розуміння винаходу. Масштаб креслень і чіткість їхнього графічного виконання повинні бути такі, щоб при фотографічному репроду- ціюванні з лінійним зменшенням розмірів до 2/3 можна було розрізняти всі деталі без вагань.

У креслення не слід включати другорядні деталі, не згадані в тексті опису. Однак кількість і деталізація креслень повинні бути достатні для виявлення суті пропозиції з заявки.

Подання робочих креслень не допускається.

Об'єкт на кресленні повинен бути зображений у прямокутних проекціях (у різноманітних виглядах, розрізах і перетинах), у необхідних випадках, для наочності, креслення можуть бути доповнені зображенням в аксонометрії.

Розрізи слід показувати похилою штриховкою з проміжками не менше 2 мм. Штриховка не повинна ускладнювати читання вказівкових позначок і основних ліній. Для забезпечення розрізів і перетинів слід застосовувати великі літери російського (українського) алфавіту для кожного розрізу або перетину при одній перетинаючій площині по дві однакові літери: А-А; Б-Б і т. д.; для позначки кутів — грецький алфавіт (&>Ь,£,...); для позначки дільниць деталі, вузла, приладу — латинський алфавіт (а, Ь, с, (і,...). Не допускається показувати перетини і розрізи частин деталей і вузлів без позначки, якому місцю основного креслення вони відповідають; фігуру, що показує перетин або розріз, слід нумерувати цифрою, наступною за цифровою позначкою фігури, на якій вироблені розріз або перетин. На фігурах креслень не повинно бути жодних написів,
за винятком стислих пояснень, наприклад, "вода", "пар", "відкрите", "закрите", "А-А" (для позначки розрізів) і т. д.

Усі дані, які пояснюють креслення, повинні бути викладені в тексті опису.

На одній фігурі креслення повинен бути зображений загальний вигляд пристрою (конструкції) або тієї деталі (вузла, пристрою), що є об'єктом винаходу. Фігури на кресленнях необхідно розміщувати так, щоб листи креслення були максимально насиченими і щоб креслення можна було читати в вертикальному положенні, тобто короткі сторони листа повинні бути знизу і згори креслення.

Розміри на кресленнях не вказуються. Якщо вони мають істотне значення для виявлення винаходу, їх слідує вказувати в описі.

Зображення на кресленні вузла і деталі підписується тими ж арабськими цифрами, що і в описі, в порядку їх згадування в тексті опису. Одна і та ж деталь або вузол на декількох фігурах підписується однією і тією ж цифрою. Зайвих позначок, що не згадуються в тексті, не повинно бути.

Фотографії подаються тільки як доповнення до інших видів графічного зображення. У виняткових випадках фотографії можуть бути подані як основний матеріал, наприклад, для ілюстрації етапів виконання хірургічних операцій.

Реферат

Реферат — це скорочений виклад змісту опису винаходу, включає (без абзаців

до 200 слів або 1000 знаків):

1. • Об'єкт винаходу.
2. • Галузь застосування.
3. • Суть винаходу.
4. • Альтернативні рішення (якщо вони є).
5. • Технічний результат.

Реферат складають лише **з інформаційною метою**. При необхідності включають креслення або хімічну формулу. Реферат складають таким чином, щоб він міг служити ефективним засобом пошуку у відповідній галузі техніки.

Реферат може містити додаткові відомості — пишеться скорочено (кількість залежних пунктів формули, ілюстрацій, прикладів, таблиць), наприклад, 1 залежний пункт формули, 2 ілюстрації, 2 приклади, 1 таблиця пишуться так: 1 з. п. ф- ли, 2 іл., 2 пр., 1 табл.

Оформлення міжнародної заявки на винахід

Згідно з Договором про патентну кооперацію PCT міжнародна заявка повинна містити:

1. заяву;
2. опис винаходу;
3. один чи кілька пунктів формули винаходу;
4. один чи декілька креслень (якщо це необхідно);
5. реферат.

Міжнародна заявка повинна бути

- ♦ складена встановленою мовою,
- ♦ відповідати встановленим вимогам до оформлення міжнародної заявки,
- ♦ відповідати встановленій вимозі єдності винаходу,
- ♦ супроводжуватися сплатою встановлених зборів.

Заява містить: клопотання про розгляд міжнародної заявки; вказівку Договірної держави чи держав ("зазначені держави"), що просять охорони винаходу; ім'я та інші встановлені відомості про заявника та агента (якщо такий є); назву винаходу; ім'я та інші встановлені відомості про винахідників (якщо національне законодавство вимагає).

Відповідно до процедури, передбаченої Інструкцією,

1. один **примірник** міжнародної заявки зберігається у відомстві, що одержує ("копія для відомства, що одержує"),
2. один **примірник** пересилають до компетентного Міжнародного бюро ("реєстраційний примірник") і
3. один **примірник** пересилають до компетентного Міжнародного пошукового органу ("копія для пошуку").

Реєстраційний примірник вважається оригіналом міжнародної заявки. Міжнародна заявка вважається вилученою, якщо реєстраційний примірник не був одержаний Міжнародним бюро у встановлений термін.

Будь-яке зазначене відомство може просити (або не просити) Міжнародне бюро

вислати йому копію міжнародної заявки до її розсилки і Міжнародне бюро по закінченні одного року від дати пріоритету негайно відправляє таку копію зазначеному відомству.

За кожною міжнародною заявкою проводиться міжнародний пошук Міжнародним пошуковим органом, який призначається Асамблеєю. **Звіт** про міжнародний пошук складається у встановлений термін і за встановленою формою, **направляється заявнику і Міжнародному бюро**, яке здійснює публікацію по закінченні 18 місяців від дати пріоритету цієї заявки.